

глиняниці. Ступити босою ногою в пилюку – багатьом згадається обпікаючий пісок чорноморських пляжів, близьких нині тільки для «свіжих» багатіїв. А йому, то – довга вервечка полишених попри глибоку колію слідів дитинства. Звісна річ, не для науки грала доля пісню мелодію – землю котилася війна. Проте не всі музи мовчать, коли життя веде свій двобій з колісницею смерті. Школа має свої заповіді – для прийдешнього, для того, хто переможе» (с. 68).

Згадати б про заповідь. Бо нам усім настав бо час стати півколом. Звідси – подячне слово Миколі Зимомрі за вінок прозових текстів, об'єднаних в цикл «Образки Срібної землі». Чому *срібної* ? Срібною землею – так у 1938 році метафорично назвав Закарпаття визначний український поет Василь Пачовський (1878 – 1942) у праці «Срібна земля. Тисячолітня історія Карпатської України».

М.І. Зимомря, проф. (Дрогобич)

М.П. Ткачук, проф. (Тернопіль)

Зразок креативного дослідження живого слова: контекст інтердисциплінарності

(Бойко-Сікора Катерина, Сікора Любомир. Жива бисіда. Дрогобич: Посвіт, 2015.– 312 с.)

Своєрідний стоп-кадр для читача: першого червня 2016 року відбулася в читальному залі бібліотеки імені В'ячеслава Чорновола презентація видання «Жива бисіда» Катерини Бойко-Сікори та Любомира Сікори (Дрогобич, 2015, 312 с.). В обговоренні виступили о. Іван Гаваньо, Василь Винницький, Зиновій Бичко, Стефан Сеньків, Богдан Завідняк, Йосип Фиштик, Іван Швед, Володимир Грабовський, Василь Кузан, Богдан Британ, Петро Зборовський, Микола Зимомря та ін. Відтоді ця книжка має

повнокровне життя. Вона викликала живий розголос. Це – без перебільшення. Нею зацікавилися фахівці, які відгукнулися змістовними рецензіями або лаконічними висловлюваннями (Зіновій Бичко, Григорій Аркушин, Марія Федурко, Любомир Сенік, Ігор Мацько), а також численні допитливі читачі. Кожний прагне побачити на її сторінках те, що викликає в душі радість відкриття, тобто і в позитивному, і в дискусійному ключі. Усі, без винятку, відзначають фанатичну працьовитість інженера-конструктора Любомира Сікори та його феноменальну наполегливість стосовно систематичної гуманітарної самоосвіти. Не буде перебільшенням, коли б сказати: в ланці інтердисциплінарності та її зв'язків він набув глибоких знань, у т.ч. у мовознавстві загалом, і діалектології – зокрема. Згадати б його потужну культурно-освітню діяльність як громадського діяча, ініціатора відродження науково-культурологічного товариства «Бойківщина», засновника часопису «Бойки», наукового збірника «Бойківщина», тижневика «Франковий край», книжкової серії «Церква. Нація. Культура».

У цьому зв'язку важливо підкреслити: успіх Любомира Сікори поділяють брат Михайло Сікора, а також укладачі глосарію – Надія Козар (перша частина) та Ірина Зубрицька (друга частина). Слід подякувати й відомому дрогобицькому видавництву «Посвіт» (директор Андрій Лесишин) за таку промовисту видавничу новинку, що містить так багато нового змісту міжпредметного характеру. Адже інтердисциплінарний вимір в'яже й діалектологічні, й етнографічні, й краєзнавчі та ширше – народознавчі начала. Вони, очевидно, й зумовили структуру праці, яка відкривається передмовою «Із первинного джерела» Михайла Сікори. Її складники: дві частини, які Любомир Сікора, а йому належить і загальна редакція, називає книгами. Перша містить «Вінок вбрасків татуньці Любка» (с. 18-35). Йдеться про своєрідний вінок оригінальних

наратованих монологів (наприклад, «Мала мама три сини, і всі були русини», «Жіночий дохтьир іс свойив аптиков») і діалогів («приміром, «Трафила коса на камінь», «Віддавайсі, Парацю, закі-м тя люди хочут», «Гріх в міх...»). Вони творять неповторний *візерунок живої бесіди*. Остання передбачає заснування цілеспрямованої ідеї, що відображає аксіологічний аспект оповіді з урахуванням повчального висновку, як правило, з моральним осмисленням пошуків, власне, *«уточненої « наратором, певної ситуації (наприклад, «Гріх в міх»)*. Що важливо? Прагну зауважити: важливою постає сполука глибоко змістовних міркувань, що містять, у свою чергу, особливий тип дискурсу, у т.ч. сталі висловлювання *думки персонажа*, тобто тими словами, які належать конкретному наратору. Примітно, що повсюди видається вагомою ознака подієвості, яку відтворює наративна дистанція в тексті. Вона може бути опосередкованою або безпосередньою, коли йдеться про однозначне трактування розповідного наміру, наприклад, у таких *візерунках-притчах*, як «Слово про помічну воду», «Хто кого», «Пан і козопас», «Мала мама три сини, і всі були русини», «Ворона й «турок»). Впадає в око факт: у названих *візерунках* знаходиться *наратор* в такому ж дієгетичному просторі, що й *наратор*. Що це означає? Тобто носій оповіді перебуває на одній сюжетній лінії з наратором, до якого оповідач звертається, зумовлюючи інтерпретаційно-оцінювальну позицію від «Я-особи». Тут процитуємо характерну текстову структуру з уривку, який запропонував Віктор Кирій в літературній версії українською мовою: «Дурість за голову мені вчепилася, думками по подвір'ю блукаю, як дурний – по небу, очима в криницю вперлася – посеред подвір'я стоїть, як німий свідок життя ліпшого на ньому. Щось мені в голові помінялося-зробилося, ніби й не та, що хвильку тому була, якась біда мене опам'ятала, чужим розумом голову просвітила, поміж очей у мене розвиднілося, у голові

прояснилося: ба – та води повна криниця чистої, як сльози!... Думка мені в голові майнула, немов у злодія, що з лісу на поле вийшов, село узрів – раз велике, значить багате – очі йому розбіглися, немов татари – по селу. Чому б не спробувати продавати – проба грошей не коштує, люди все купують. Не красти ж мені – Бога в серці маю!» («Слово про помічну воду», с. 48).

Нелегко повірити, але не оминемо деталь: окремі тексти мають печать досвідченого майстра слова. Це означає, що Любомир Сікора має непересічний талант реципієнта. Так, йому по плечу «впіймати» з уст носія автентичного фольклору найважливіше у потоці *живої бесіди*. Таким носієм була Любомирова мати, без сумніву, винятково обдарована людина. Доцільно наголосити: один з авторів цієї рецензії мав за честь особисто знати Катерину Бойко-Сікору, незвичайно благодатну селянку. Вона випромінювала мудрість та незвичну покору, коли хтось мав на серці біль чи тривоги.... А ще пані Катерина справляла незабутнє враження, коли оповідала про людей із місцини Торхів, що є присілком села Гай Нижній, де народилася 6 лютого 1924 року; там і відійшла у засвіти 25 червня 2010 року. Син Любомир Сікора, який, за його зізнанням, «світ вздрів з 29 – го на 30 серпня 1945 року», буквально перехопив з її уст увесь рай словесного моря... З повним правом другий її Михайло Сікора міг відзначити: «Мама була одним із активних учасників творення бойківського фольклору і одною із рідкісних у наш час берегинь скарбниці народної бойківської мудрості» (с.3). Тому, якщо вже шукати, де *пріоритетне начало* у komponуванні всього масиву, то тут безсумнівна фіксація первинного з проекцією на скарби народної творчості.

Опісля поданого циклу з десятих «вбрасків татуниць Люпка» вміщена оригінальна студія Віктора Кирія під назвою «Бойківська містика в барочних оповідках Любомира Сікори» (с.36-49). Це – фактично цілісне

дослідження, що складається з таких предметних підрозділів: «Містичне необароко та містичний сюрреалізм» (с.36-39), «Зародження «магічного реалізму» (с. 39-43), «Літературний процес в Україні» (с.43-45), «Головна міфологема українського фольклору» (с. 45-47), «Повернення до витоків» (с.47-49). Безпосередньо з працею Катерини Бойко-Сікори та Любомира Сікори в'яжуться тільки завершальні сторінки цінної розробки Віктора Кирія (с. 44, 45, 49). За його слушним спостереженням, автор «вбрасків» «обирає найчастіше певну коротку мить народного життя і розглядає її «під мікроскопом» фольклоризованого психологізму, вивільняючи, або ж викристалізовуючи в змальованих образах прадавні архетипи» (с. 47).

Докладний аналіз прозових спроб Любомира Сікори дає можливість дійти висновку про те, що «вінок вбрасків» – з огляду на жанрові особливості тексту – належить до зразків «поезії прозі». Поділяємо думку, висловлену Віктором Кирієм: «Не було б жодного перебільшення назвати оповідки Любомира Сікори *«поетичними творами»*, оскільки прози як такої вони практично не містять. Особливо це стосується вступної частини оповідок та їх фіналу» (с. 48). Тут доцільно додати: в особі Віктора Кирія маємо справжнього й одержимого науковця з універсальним баченням досліджуваного масиву фактів. Тому й не дивно, що його перу належить, зокрема, цінна монографічна праця «Під масками Шекспіра і Сервантеса» (Дрогобич, 2012). До речі, окремі з опублікованих робіт написані у співавторстві з Любомиром Сікорою. Так, варто наголосити: читацький світ прихильно зустрів їхнє історико-етнологічне дослідження «Етногенеза арійських та доіндоєвропейських народів» (Львів, 2012, 842 с.). Повертаючись до рецензованої «Живої бисіди», то друга книга розпочинається розглядом фонетичних особливостей говірки с. Гаї Нижні (с.50-55). Далі у логічному ланцюжку

подаються зразки «живої бисіди» (с.61-77) та відповідно «Глосарій» (с. 78-124; частина перша) та «Глосарій» (с. 125-306; частина друга). Зрозуміло, обидва складники доповнюють один іншого.

Що ж, як і кожне концептуально цільне видання, то й праця Катерини Бойко-Сікори – Любомира Сікори має два визначальні прочитання. Одне з них винятково позитивне: це – фактологічний масив. Йдеться про цінний глосарій. Не скласти ціни тому, що вдалося зібрати й подати – в одному «скерованому» ключі – на суд зацікавленому реципієнтові. На сторінках рецензованого видання розсипані справді бурштинові словесні одиниці. Стосовно іншого боку, власне, того, що пов'язаний з недоліками, то останні мають місце. Приміром, невиправдано часто рясніють зразки ненормативної лексики. Навіть окремі з них годі продемонструвати, настільки вони гостро ріжуть як око, так і слух. Ніщо не притлумлене. Складається враження, що автору кортить «блиснути» примхами «кавальєрки», коли *«ни такі віданіці були, ги зара-ка сі повили. Бувало якась сі притулила, по головоцькі поглади, пуцина дубіла, плитку мош було наскрісь простромити, ги пліт – колом, жити сі хтіло!»* (с. 33). Без сумніву, шкідливим видається прагнення абсолютно обмежити вживання розділових знаків, що вказують на вододіл між ситуативними контекстами й котекстами. Треба визнати також некорисною тенденцію, що спричиняє відсутність пауз, а водночас і помилкову заміну понять з огляду на їхню двозначність чи багатозначність. До того ж відбувається збіг опозицій там, де напрошується їхнє розмежування. Цілковито поділяємо спостереження Віктора Кирія, який слушно зазначає: «В певному розумінні можна сказати, що твори Любомира Сікори містять в собі психоделічний потенціал: відсутність крапок – протягом утворення значних текстових пластів – стомлює нервову систему читача, чому сприяє нагромадження художніх засобів, двозначностей, а то і –

багатозначностей; до того ж автор значно частіше концентрується на дисонансах, а ніж – на консонансах» (с. 44), а ще додаю – на фамільярних переосмисленнях фольклорного річища. Не усі інтепретаційні рішення дослідника наділені цілісністю. Проте, либонь, у жодній бойківській фраземі не віднайти авторської глухоти. І це не дивує, бо Любомир Сікора залюблений у живу бесіду бойків, яку вживає у спілкуванні нащодень, вміє берегти та примножити. Саме тому важливим видається причинок, на який чекатиме широкий читацький загал – авторський відеозапис зібраного матеріалу. Він репрезентував би усе багатство говірки, яка напрочуд аргументовано демонструє живу бесіду бойків. Адже який прорахунок бачиться в тому, що відсутній живий голос Катерини Бойко-Сікори! Авжеж, це можна було легко зробити кілька років тому...

Зі сказаного випливає однозначний висновок: книжка «Жива бисіда» збагатить сучасну українську діалектологію, примножить її говіркову джерельну базу з метою її активного впровадження в масив літературної мови. Як на мій погляд, працю Любомира Сікори слід фіксувати у тім ряду, де значаться такі видання, як «Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області» Йосипа Дзензелівського (1958-1960), «Наддністрянський регіональний словник» Гаврила Шила (2008), «Українські говірки у Польщі» Михайла Лесіва (1997), «Словник гуцульських говірок» Марії Астафєвої та Ганни Воронич (2014) а також «Словник бойківських говірок» Михайла Онишкевича (1984) та «Словник говірок центральної Бойківщини» Миколи Матієва (2013).

Хтось шукатиме недоробки. Будьмо певні: він знайде. Однак ми висловили нині стільки критичного, скільки можна, зважаючи на те, що один з авторів цього відгуку був також серед рецензентів (проф. Валентин Таранець, проф. Микола Зимомря, проф. Петро Іванишин). Тут і зупинимось, бо на четвертій сторінці зазначено: «Слово

– ни воробиць, якого рано-досвіта життя тильмом зи стріхі в поли викурбило...» Щоправда, додати варто: жаль, що автор не всюди усунув помилки, не скористався порадами, які були б корисними для видання. Натомість він – тут і там – силкувався вести мову *«про важне – легковажно альбо чирис когось до себи»*.

Проте аналізована праця «Жива бисіда» має, без сумніву, серйозний характер. Тому про неї слід говорити з достойною інтонацією, тобто з відчуттям однозначного вияву вдячності її творцям. Рецензована праця стане корисною кожному літературознавцеві, а передусім такому, який прагне пізнати джерела живої мови.